

[--- Felszabadulás és ami utána volt... \(2. befejező rész\) >>>](#)

Felszabadulás és ami utána volt... (2. befejező rész)*

A mi utunk is – a pályafutásunk – ettől az időtől kezdett emelkedni. Én így számítom. Ez az emelkedés az artistáktól felejthetetlen, áldozatos munkát követelt. Sokan voltunk, akik ez megértettük. A ponyvás-brigád a hideg hangárokból kezdte meg működését, a Bíró-család és Spaci bácsi Baranyi Laci vezetésével. A varrógépek rosszak, kimustráltak, hiányosak voltak, a tíz juttatott gépből hármat sikerült összeállítani. Az autószerelő brigád (Kristóf, Heini Ferenc, Eötvös Gabival az élen) a telep udvarán sárban, hóban, hidegben igyekezett a roncsokból mozgó járműveket összeállítani. Az asztalos brigád a hangár sarkában javítgatta-festegette a használhatónak minősített lakókocsikat – Mikó Pál vezetésével. A felújítóbrigád november közepéig az udvaron működött, majd az esős, később havas idők beálltával használhatatlannak mondott istállósátrokban fűrt-faragott-fűrészelt, hogy a sok korhadt roncsból, hulladékanyagból a kis üzletek részére gradinokat, üléseket állítson össze. Az üzemvezető Delikát, a raktáros Neumann bácsi volt. Ők is velünk együtt fújhatták a tíz körmüket, ha fáztak, más melegedési lehetőség nem volt. A hangárokból és a sátrakból a nyílt láng használata tilos volt. Minden brigád artistákból állt.

Nekünk azonban nemcsak a cirkuszok elkészítésére, hanem a jövő műsorári is kellett gondolnunk. Munkaidő után tornatermekben igyekeztünk számunkat gyakorolni és bővíteni. Ez volt életem legnehezebb tele: 1950/1951. És mégis, szeretettel emlékszem vissza rá, mert ezen a nehéz, kemény télen mutatták meg az artisták, hogy nemcsak forrófejűek, hanem – ha kelle – forró-szívűek is tudnak lenni.

Ennek az összefogásnak és nem utolsósorban államunk támogatásának köszönhetjük, hogy 1951 április 10-én a Haller téren vörös és piros-fehér-zöld zászlókkal feldíszített tizenegy cirkuszsátor – nagyság szerinte sorban felépítve – várta a párt, a sajtó és a rádió kiküldöttjeit. Felejthetetlen nap volt! Azt hiszem, velem együtt minden artista büszkén gondol erre a napra.

Másnap mind a tizenegy cirkusz útrakelt a városokba és községekbe, hogy egy új cirkuszkultúra magvait elhintse, de mai szemmel nézve bizony nyomorúságos felszerelés volt az! Csakhogy mi büszkéek voltunk rá, hiszen ez volt kollektív munkánk első eredménye!

Akrobataszámunk ebben az időszakban kezdett erősen fejlődni. Az első kategorizálásnál B-eredményt értünk el. Az értékelés reális volt. Albert Károly, feleségem, Gyurka, Öcsi és Józsi fiam dolgozott velem ebben a számban.

1952: Erre, s az ezt követő időszakra nem nagyon szeretek emlékezni. Irgalmatlan kenyér-harc kezdődött. Kevesebb, de jobban felszerelt cirkusszal indultunk ki és sok volt az eszkimó, de kevés a fóka. Külföldi utazásra akkor még gondolni sem lehetett, tehát az eszkimókat – az artistákat – kellett ritkítani, legalábbis egy bizonyos elképzelés szerint. Erre „legjobb” módszernek a kategorizálás bizonyult, némely hónapban háromszor is kategorizáltak. Akrobataszámunk egy személlyel gyarapodott (Jurnyik András), de munkánk már a mai viszonyoknak is megfelelő nívón volt. A kategorizálásnál viszont C osztályzatot „nyertünk”. Reklamálásomra azt a választ kaptam az azóta már rég disszidált minisztériumi megbízottól, hogy örüljek, hogy min C-artisták megtartanak.

Öt akrobataszám volt abban az időben és még kettő is sok lett volna, nem csoda, ha a csoportok között is állandó harc folyt. Igyekeztek egymástól a használható embereket elcsalni, tőlem a saját gyermekeimet is el akarták idegeníteni.

Ezek után éreztem, hogy mint akrobata, nem vehetem fel „jóakaróimmal” és a sok kategorizálással a versenyt, összeállítottam a 4 Váradi számot. Még egy kategorizálás következett és az eredmény: engem is kitétek a számból. Ezután már csak mint asszisztens működhettem a saját akrobataszámomban.

Ezután egy szezonnak volt idehaza, majd Csehszlovákia, Szovjetunió, a Német Demokratikus Köztársaság, Ausztria, Dánia, Svédország, Finnország, Lengyelország következett. Kevés megszakítással hét éves külföldi turnénk után itthon is kezdték már megbecsülni munkánkat. Újabb turnék előtt álltunk. 1962: Jugoszlávia, Románia. 1963: Bulgária, Görögország, Cyprus, Szovjetunió, Anglia. Ebben az évben nagy változások történtek.

Én sohasem mondtam le egy nagy akrobatacsoport tervéről, csak vártam a megfelelő körülményekre.

1961-ben Dániába szerződünk a Benneweis Cirkuszhoz. Itt kezdtünk először Gyurka fiam lányával, Erzsikével próbálni. Gyors eredményre egyáltalán nem számítottunk, főként mert unokám hat éves, gyengecsontú, vékonyka kislány volt.

Hamarosan tapasztalhattuk azonban, hogy Erzsike ambícióban, szorgalomban, ügyességben és bátorságban tútesz elképzelésünkön. Keményen dolgozott és türelmetlenül várta, mikor léphet ő is porondra.

1962-ben már komoly artistapróbák folytak Erzsikével és Imre fiam is – a legkisebb – elvégezte itthon iskoláit, aztán kijött hozzánk Finnországban. Együtt volt a család. Az elképzelt munka kezdett lassan megvalósulni.

Az 1963 év zsúfolt lett részünkre. Már januárban megkezdődtek a budapesti cirkusz-fesztivál próbái, februárt pedig lefoglalták a televízió és a bulgár műsor próbái.

Február 24-én indultunk Bulgáriába, március 1-én volt a premierünk Szófiában, április 4-től május 19-ig ezután az utazócirkusznál kínlódtunk, napi 2-3 előadásunk volt. Május 15-én táviratot kaptunk Budapestről, a vállalat vezetésétől, hogy haladéktalanul menjünk Athénba, az ott működő Budapest Cirkuszhoz.

Május 25-én megérkeztünk Athénba. A társulat és a csupa Laciból álló vezetőség (Baranyi, Vörös, Feldman) örömmel fogadott. Rekvizitünk 27-én érkezett meg, s még aznap mindkét előadásban már dolgoztunk. A hirtelen beállott klímaváltozás, a sok próba, idegeskedés érezte hatását, a fiúk betegeskedtek. Volt, akinél ez csak gyengeség formájában jelentkezett, Öcsi fiamat azonban kórházba kellett szállítani. Segítségre volt szükségünk. Így történt, hogy Erzsike – életében először – bekerült számunkba. Ezután már sem a betegség, em az óriási hőség nem tudott többé meggátolni bennünket a rendszeres próbákban. Elhatároztuk, hogy még Athénben bemutatjuk új akrobataszámunkat. Legyűrtük a betegségeket, a hőséget, bevittük Imi fiamat is a manézsbba. Négy-öt nap múlva Öcsi és Gyurka felesége is velünk dolgozott. Szinte észrevétlenül kialakult az új szám: a 8 Váradi.

Sikerünk volt Athénben, sőt vezetőinket, kollegáinkat is meglepte a gyorsan kialakult, biztonságos, jó produkciókkal töltött szám és július elejétől szeptember elejéig Cypruson, Nicosiában, Limaszolban, Famagusztában már mint 8 Váradit léptünk fel.

Hamarosan levelet kaptunk Budapestről, vállalatunk igazgatója is melegen gratulált új számunkhoz. Athéni és cyprusi sikereinkre büszkék voltunk ugyan, de úgy gondoltuk, ez még nem az a mérce, amely egy számot nemzetközileg elismertté tesz.

Ekkor kaptuk a táviratot, hogy egy nagy nemzetközi műsorban kell szerepeelnünk Moszkvában, szeptember 27-től november 27-ig. Izgalmunk fokozódott, hisz Moszkváról volt szó, ahol már igazán fémjelzik a számokat. A jóból is megárt a sok! – gondoltuk – de a vezetőségnek bizalma van hozzánk, ígyekszünk ezt a bizalmat kiérdemelni.

Igyekezünk és sikerünk volt.

Erzsike kedvencé vált mind a fiatalok, mind az öregek körében és az igazgatóság is várakozáson felülinek tartotta munkánkat. Ez már komoly fémjelzés folt nemzetközi tekintélyű szakemberektől.

November 1-én tudunkra adták, hogy számunkat a karácsonyi ünnepekre – hat hétre – lekötötte London: a világhírű Bertram Mills cirkusz, ezzel minden szorongásunk elmúlt. A két hónapi moszkvai szereplés önbizalmával, jó hangulatban készültünk londoni szereplésünkre. December 14-én érkezünk Londonba, ahol az újságok mint szenzációt közölték, hogy a 8 Váradit egyenesen Moszkvából hozatták repülőgépen. Szép sikerünk volt, legizgalmasabb előadásunk azonban az volt, amikor Erzsébet királynő is megtekintette a műsort.

Február 4-én ismét itthon voltunk és tíz nap múlva megkezdük az 1964-es szezont a Fővárosi Nagycirkuszban. Egy éve dolgoztunk már az új akrobataszámunkkal, de budapesti bemutatkozásunkra csak most került sor.

Dicsekvés nélkül írhatom, a szám itthon is tetszett.

Azután Lengyelország, Románia és a NDK következett, majd október 19-én Jugoszláviában végeztük a szezont.

Rengeteg próba és sok előadás állt már számunk mögött, amikor hosszabb amerikai turnéra kaptunk ajánlatot.

Trükkjeinket megválogattuk, az előadasmódot igyekezünk csiszoltá tenni, kosztümjeinket megpróbáltuk kevésbé stilizálni. Az amerikai turné előtt még egy hónapra lekötötték számunkat a Berlinben működő Busch Cirkuszhoz, és ettől a szereplésünktől további bátorítást kaptunk.

December 14-én végeztünk, de az amerikai vízum még nem érkezett meg.

Fiam naponta kétszer is bement a követségre, s mi izgatottan vártuk, milyen hírral érkezik haza. Végre, 19-én megkaptuk a szükséges vízumokat. Másnap este 10 órakor már az amszterdami gyors kényelmes kupéjában vártuk az indulás pillanatát.

Amszterdamban 21-én találkoztunk a társulat tagjaival. December 22-én indulás és érkezés New York-ba, 24-én pedig 40 órás autóbusszútazás után megérkeztünk Venicebe, a Ringling Cirkusz téli szállására.

A Ringling Bros and Barnum and Bailey valóban a világ legnagyobb cirkusza, de nem artistaüdülő. Így már december 26-án, karácsony másnapján e nagy vállalat nagy próbatermében igyekeztünk megérteni az angolul beszélő rendező utasításait.

Három nehéz év következett. A szezonok 11 hónapból, a napok 2-3 előadásból álltak. A 40-50 órás utazások után nyomban előadásokat tartottunk. Erzsikét fiatal kora miatt sok helyütt nem engedték dolgozni. Naponként ismétlődő manézsharcok dúltak, nem is szólva a betegségekről. Mindez nagy energiát, rugalmasságot követelt. Ilyen körülmények között is sikerült számunkat a vezetőség, a személyzet és a közönség körében kedvelté tenni. Ebben annak bizonyosságát véltük felfedezni, hogy akrobataszámunk valóban megérett, kiforrott.

És már 1968-nál tartok! A Német Demokratikus Köztársaságban vendégszerepeltünk magyar cirkusszal és a sajtó, valamint a szakemberek kritikája arra a meggyőződésre juttatott, hogy számunk nem laposodott el az amerikai egyhangúságban.

November 1-én nyugdíjas lettem. A szám vezetési munkáját már régebben is Öcsi fiam intézte, benne érlelődött meg legjobban a szám iránti szeretet, az ambíció, a kellő nyugodtság, amely a szám összetartásához szükséges, így a család többi tagjai ellenvetés nélkül elfogadták, hogy Öcsi vezesse ezután a csoportot. A dél-amerikai turnéra már így készültek fel. Az 1969-es év Kölnben kezdődött számunkra, egy televíziós szerepléssel, március 1-én pedig Dél-Amerikába indultunk öt hónapos turnéra. Ebben az öt hónapban ugyancsak megedződött a csoport, pedig hiányosan indultunk ki, bár Józsi fiam feleségével is erősödött a szám.

Buenos Airesben nagy sikerünk volt. Később azonban hol egyikük, hol másikuk betegedett meg és így naponként kellett változtatni a számon.

1969 április 4-én megkoronázta sikereinket a Művelődésügyi Minisztérium leirata, melyben ifj. Weisz Nándort (Öcsit), a Váradi-csoport vezetőjét Jászai Mari-díjjal tüntették ki.

A magas kitüntetés híre felvillanyozta a már-már csüggedő csoportot, s ez tette lehetővé, hogy erős akarattal, sok próbával, munkával mégis átvészeljük a szezont.

És most egy új dátumot ír le az írógépem: 1970 április 4.

Megállunk egy pillanatra. Felidézzük mindazt, ami két április 4. között történt velünk 25 év alatt. Olvasgatjuk ezt a rövid feljegyzést. A siker történetét? Egy siker történetét? Vagy nem inkább az életünket, mindannyiunk életét? Elnézegetjük a képeket. A történelemben lapozgatunk. Így éltük át a történelmet és a történelem így él – mibennünk.

id. Weisz Nándor